

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN
UTGIVEN AV FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET
❖ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ❖

DAMER!

Nu inkommet **nyheter** i skotska, rändiga och enfärgade

Blustyger

i alla prislägen fr. 0.65 pr mtr
Ett parti

Vita Woile

till blusar och klädningar.

Kjoltyger,

60 cm. br., i grått och blått från 1.45 pr mtr.

Cheviot. Sammet. Stuvar.

Trädgardiner	fr. kr. 0.35
Strandkoftor	» » 5.80
Underkjolar, satin	» » 3.55
Reformliv	» » 1.65
Snörliv	» » 1.90
Korsettskyddare,	» » 0.95
Tröjor, Lahmans	» » 0.90
Kalsonger, trika	» » 1.75
Linnen	» » 1.25
Strumpor och Vantar. Sybehör m. m	

SVENSKA VARUHUSET

1 tr., 54 Drottninggatan 54, 1 tr.
37 Stora Nygatan 37

Värdefullkunskap.

Ingen, som noga genomläst den på vetenskapliga undersökningar grundade bruksanvisningen om Salubrin och använt originalfabrikatet på däri angivet sätt, ångrar uppoffringen av den korta tid, som han använt för inhämtande av kunskap om Salubrins egenskaper och verkningar. Partilager hos Geijer & C:o, Stockholm.

Lingerie
Handsyddas damunderkläder
Bergs Järlogatan 3

A.-B. Nordiska Kompaniet.

Textilafdelningen Thyra Grafström, Stockholm.

Permanent utställning av färdiga och påbörjade arbeten samt material. Råd vid inredning av våningar m. m.

Undervisning

i Italiensk spets- och annan konstsöm.

Ständigt på lager därtill hörande material:

Svensk, Fransk och Bömisk Spetstråd. Rikhaltigt urval av Spetsmönster.

Ledig annonsplats!

Telefon
539
Malmö

Perslow's

SIDEN &
MANUFAKTUR-
AFFÄR

alltid nyheter i största urval

HERTHA

ÅRGÅNG IV

15 APRIL 1917

HÄFTE 8

Fredrika-Bremer-Förbundets årsmöte 10—11 april 1917.

Platsen för Fredrika-Bremer-Förbundets ordinarie möte detta år har varit en alldeles ny. En helt ny miljö även såtillvida för mötet att ännu ingen förbundskrets finnes där, vilken ju annars helt naturligt, särskilt när den omfattar en större ort, kan göra anspråk på att årsmötet en eller annan gång förlägges dit. Att Göteborg icke desto mindre nu blev mötesplatsen var ur förbundets synpunkt något särdeles glädjande, då detta visade att ett löftesrikt intresse för Fredrika-Bremer-Förbundet existerade, ur vilket man hoppades och trodde att ett medarbete för framtiden skulle framväxa. Förhoppningar som också visade sig realiserbara.

Den som vet vilka förarbeten ordnandet av ett tvådagarsmöte som detta kräver förstår också vad det betytt av möda och omsorg för den kommitté i Göteborg, som älskvärt inbjudit förbundsstyrelsen och kretsrepresentanterna att detta år samlas där och haft att arrangera allt därför. Men att det var en kommitté, som gick i land med sitt uppdrag, det framgick av det

ståtliga faktiska resultatet, hela det välfunktionerande mötesmaskineriet, liksom namnen på kommitterade redan på förhand borgade härför: fru Hedvig Carlander, kommitténs ordförande, fröken Kerstin Fjetterström, dess vice ordförande, fru Agda Norin, sekreterare, fru Lilly Kjellberg, fröken Thyra Kullgren, doktorinnan Maja Mannheimer samt föreståndarinnan för Fredrika-Bremer-Förbundets sjuksköterskebyrå i Göteborg fröken Anna Lönnerblad.

Det var mottagningskommitténs ordförande, fru Hedvig Carlander, som första mötesdagen, den 10 april, hälsade mötesdeltagarna välkomna i Kjellbergsska flickskolans stora samlingsal, den välvilligt upplåtna lokalen för mötets förhandlingar.

Som representanter för förbundsstyrelsen hade vid mötet infunnit sig fru Agda Montelius, fröken Axianne Thorsentson, fröken Lotten Dahlgren, fru Bertha Nordenson, fröken Anna Lagerberg, fröken Signe Laurell, fröken Ellen Kleman samt förbundets sekreterare fröken Ida von Plomgren. Av kretsarna voro

Malmö genom fru Elisabeth Quensel, Lund genom docenten Hilma Borelius, Hälsingborg genom fröken Léonie Deshayes och Linköping genom fröknarna Ada Arwedson och Jenny Wallerstedt företrädna, Rimforsa genom fröken Louise Nathorst-Böös och Apelryd genom fröken Greta Moberg.

Till ordförande vid mötet utsågs fru Montelius. Vice ordförande blevo fru Carlander och fröknarna Kullgren och Fjetterström, sekreterare fröknarna von Plomgren, Adamson och Invenius. Protokolljusteringen uppdrogs åt fröknarna Kullgren och Dahlgren.

Förbundets verksamhet 1916.

Redogörelsen för det gångna årets verksamhet lämnades av fröken von Plomgren, som med blicken tillbaka på det förflutna året konstaterade att trots världskrigets förlamande tryck förbundets arbete dock pågått på vanligt sätt. Som alltid hade förbundet haft sin uppmärksamhet fäst vid frågor berörande kvinnornas intressen. Så hade förbundets styrelse tillsammans med styrelserna för L. K. P. R., Svenska Kvinnornas Nationalförbund och Socialdemokratiska Kvinnornas Centralstyrelse i en skrivelse till lagberedningen framfört kvinnornas önskemål i fråga om gift kvinnas ställning i den nya äktenskapslagen; en skrivelse vilken som bekant i olika punkter betonade nödvändigheten av målsmansskapets upphörande, ordnandet av de äganderättsliga förhållandena inom äktenskaps på likställighetens grund samt att båda makarna måtte äga rätt att råda över barnen.

Härefter berördes förbundets åtgörande med anledning av det upprörande Nöbbeledådet. Huru styrelsen tillsammans med styrelsen för Sverges folkskolläraryrkesförbund tagit initiativet till att en kommitté representerande ännu åtta andra kvinnoföreningar tillsattes för att söka åvägbringa förslag till mera effektivt skydd åt ensligt boende lärarinnor och att härur framgått tvenne skrivelser till Kungl. Maj:t i saken, vilket, om än ej med bestämdhet kan sägas att det varit orsaken till att en del åtgärder vidtagits i den önskade riktningen, dock torde ha påskyndat dessa. Vidare omnämndes den skrivelse förbundsstyrelsen avlätit till Kungl. Maj:t med begäran om tillsättande av två kvinnliga ledamöter bland de sakkunniga, som utsetts att inom ecklesiastikdepartementet biträda vid fortsatt utredning av frågan om den lägre tekniska undervisningens och den lägre handelsundervisningens ordnande samt det inbördes förhållandet mellan dessa undervisningsgrenar.

Som vanligt hade förbundet under året anordnat en del möten, dels på egen hand, dels tillsammans med andra kvinnoföreningar. I samband med årsmötet ett offentligt diskussionsmöte med anledning av lagberedningens förslag till ny lagstiftning angående barn utom äktenskapet, vartill inbjudan utgått från förbundet jämte sex andra kvinnoföreningar. Ett diskussionsmöte angående äkta makars äganderättsliga förhållande, detta då den skandinaviska familjerättskommissionen var samlad i Stockholm och med syfte att för familjerättskommissionens medlemmar, vilka också infunnit sig, framlägga kvinnornas egna

synpunkter i denna fråga. Medlemmar av olika kvinnoföreningars styrelse hade också inbjudits för att uttalanden skulle komma från skilda håll och skiftande meningar göra sig gällande. Tillsammans med L. K. P. R. hade förbundet vidare anordnat ett offentligt möte angående spörsmålet om en allmänna utbildning av unga kvinnor i husligt arbete, varvid en översikt lämnades av de förslag i denna sak, som framkommit genom socialstyrelsens då avlämnade kommittébetänkande samt genom andra framställningar.

En utredning angående gifta kvinnors yrkesutövning hade förbundet under året gått i författning med i avsikt att utröna till vilket antal gifta kvinnor äro sysselsatta inom olika arbetsområden, varvid som grund för utredningen använts 1910 års folkräkningsmaterial.

Den nordiska kvinnosakskonferensen i november 1916 i Stockholm, till vilken förbundet tillsammans med L. K. P. R. och Svenska Kvinnornas Nationalförbund utfärdat inbjudan, omnämndes och dess resultat, bildandet av Nordiska Kvinnosaksföreningars Samorganisation.

Förbundet hade under året mottagit som gåva av med. lic. Anna Dahlström en summa å 1,500 kr., utgörande samma belopp som dr Dahlström för åtskilliga år sedan uppbar som resestipendium från F.-B.-F:s stipendieinstitution. Gåvan skulle utgöra grundplåten till en fond med namnet "Stipendieters och vänners gåvofond till gagn för Fredrika-Bremer-Förbundet". Fondens årliga avkastning är bestämd att tilläggas kapitalet tills detta uppgår till en summa av 5,000 kr., då 10 % av årsräntan fortfarande använ-

des till kapitalökning och resten enligt förbundsstyrelsens beslut användes, i första hand till förbättrande av dess löntagares ställning.

Vid Rimforsa hade undervisningen fortgått som föregående år, efter den av lantbruksstyrelsen fartställda planen, med demonstrationer, teoretiska lektioner, föredrag och praktiskt arbete. Den s. k. kvinnodagen den 28 juni 1916, då hushållningssällskapens kvinnliga stipendiater möttes på Rimforsa, omnämndes med uppräknande av de åtta län, som därvid representerades av studieresande. Skolans statsanslag hade varit 8000 kr., från hushållningssällskapen hade uppburits bidrag av tillsammans 850 kr. Arbetet hade som vanligt fördelats på tvenne kurser, från 20 jan. — 19 maj och 25 maj — 23 sept.

Vid förbundets fruktodlings- och trädgårdsskola Apelryd hade arbetet fortgått med liv och lust. Kursen började den 1 mars och pågick till 31 okt. med 14 elever och 2 hospitanter. Av Kristianstad läns hushållningssällskap hade ett anslag av 300 kr. beviljats för år 1917.

Sjuksköterskebyråerna i Stockholm och Göteborg hade arbetat efter samma linjer som förut. Vid den förstnämnda voro vid årets slut 242 sköterskor inskrivna och antalet expedierade sjukbud hade under året varit 657. Vid Göteborgsbyrån hade antalet inskrivna sjuksköterskor uppgått till 262 och expedierade sjukbud till 1,737. Vid båda byråerna hade samkväm för sjuksköterskorna i regel anordnats en gång i månaden under tiden januari — maj och oktober — december.

Stipendieinstitutionen.

Stipendieinstitutionens ståtliga siffror visade fonder uppgående till kr. 463,604:99, utdelade stipendier till ett belopp av 9,355:-kr., livräntor 4,399:-kr.

Förbundskretsarna.

För Hälsingborg redogjorde fröken L. Deshayes, omnämmande att en kurs i sociala kunskaper anordnats våren 1916, med 10 föredrag av olika föredragshållare och 132 deltagare. En utfärd till Apelryd hade företagits och anläggningarna där med intresse tagits i beskådande. Sin mångåriga, förtjänta ordförande fru R. Schürer von Waldheim skulle kretsen tyvärr med detta års utgång mista på grund av hennes avflyttning från orten och uttalade fröken Deshayes ett djupt beklagande härav.

Linköpingskretsens årsredogörelse framlades av fröken Ada Arwedson. Kretsens arbete hade mera direkt gått ut på att hjälpa arbeterskor; förutvarande klubben för arbeterskor var visserligen nu nedlagd, men i stället hade man inriktat sig på att intressera dessa för koloniträdgårdsarbete och parceller i koloniträdgårdarna hade arrenderats för deras räkning. Ett allmänt opinionsmöte med anledning av Nöbbeledådet hade anordnats av kretsen.

Kretsen Lund med omnejd representerades av docent Hilma Borelins, som började sin redogörelse med en presentation av styrelsens medlemmar, av vilken framgick att icke mindre än två av dessa voro stadsfullmäktige. Från och med år 1916 hade fru Anna Lewenhagen, som under en följd av år, alltsedan kretsen bildades, ägnat densamma ett

intresserat och nitiskt arbete, på grund av andra hopade göromål sett sig nödsakad lämna styrelsen. På ett sammanträde den andra maj hade med anledning härav en minnesgåva överlämnats som bevis på kretsens erkänsla för hennes insats i föreningsarbetet.

Kretsen hade under året haft åtta sammanträden och föredrag därvid hållits i olika ämnen. På hösten hade en utfärd till Alnarp företagits och institutionerna därstädes besetts.

Fru Elisabeth Quensel redogjorde för Malmökretsen, vars verksamhet till vissa delar sammanfaller med Lunda-kretsens. Så anordnas exempelvis ofta samma föredrag i de båda städerna, då det faller sig lätt att få samma föreläsare på så närliggande orter.

Arvika- och Strängnäs-kretsarnas årsberättelser föredrogos av sekreteraren, då inga representanter för dessa närvaro.

Styrelseval m. m.

Sedan decharge efter uppläst revisionsberättelse enhälligt beviljats styrelsen förrättades val, varvid de under omval stående ordinarie ledamöterna omvaldes med undantag av fröken C. Wahrolin och fru A. Höjer, som båda avsåg sig sitt styrelseuppdrag. Omvalda blevo således fru L. Dyrssen och fru L. Hellström och i de avgåendes ställe invaldes fru G. Törnell och fröken S. Laurell, förutvarande suppleanter. Till suppleanter återvaldes de under omval stående: fröknarna A. Lagerberg och E. Rheborg och nyvaldes fröknarna M. Aspman, Eva Fröberg, Gertrud af Klintberg och Ida von Plomgren. Till revisorer omvaldes fröken M. Staël von

Holstein, doktor Adolf Tamm och nyvaldes fröken H. Carleson. Suppleanter blevo jur. utr. kand. M. Carlson, fröknarna E. Sundberg och Lilly Rosenberg.

I krets nämnden återvaldes fröknarna S. Ulrich och S. Laurell.

Mötet uppdrog åt förbundets styrelse att tillsammans med kretsarna bestämma tid och plats för nästa årsmöte.

En föreslagen stadgeändring, gående ut på att ständig medlems avgift skulle höjas från 30 till 50 kr., antogs enhälligt.

Föredrag och diskussioner.

Som första föredrag på programmet stod Krisen, kvinnorna och yrkeskickligheten av fröken Maria Aspman. Som fröken Aspman utlovat att i ett kommande häfte av vår tidskrift i en artikel framlägga sina synpunkter på inrättandet av en högre kvinnlig yrkesskola, meningen med och planen för en sådan — vad det klara och sakrika föredraget innehöll — refereras detta icke här. Det bör endast här tilläggas, att det åhördes med största intresse och att den därpå följande diskussionen tycktes ådagalägga att en allmän anslutning till tanken förelåg.

Samma skäl som det ovan nämnda, att Hertha ser sig i tillfälle att återge föredraget i sin helhet i ett kommande häfte, gör ett referat av dr C. Mannheimers föredrag angående Barnmorskekårens önskemål i fråga om utbildning och löneförhållanden här överflödigt. Att denna sak på det grundliga, utredande sätt och med den förstående uppfattning som är dr Mannheimers av honom framlades på för-

bundets årsmöte, vågar man hoppas skall särskilt bidra till att skapa en opinion i överensstämmelse med det resolutionsförslag, som antogs av mötet och som har följande lydelse:

Kvinnor från olika delar av landet, samlade i Göteborg vid Fredrika-Bremer-Förbundets årsmöte för att diskutera frågan om förbättrande av barnmorskekårens ställning, äro av den bestämda övertygelsen, att en stor del av de kommunalt anställda barnmorskorna befinna sig i verkligt nödläge. Därför böra med särskild hänsyn till barnmorskornas svåra, viktiga och ansvarsfulla värv snara och effektiva åtgärder vidtagas för att bereda dem bättre ekonomiska förhållanden. Vi instämna sålunda i styrelsens för Allmänna Svenska Barnmorskeförbundets framställning till Kungl. Maj:t av mars d. å. beträffande minimilön för kommunalt anställda barnmorskor samt däri att utgifterna för deras avlönande bestridas av såväl stat som kommun. Vi uttrycka därjämte vår förhoppning, att de av barnmorskeförbundet framförda önskemålen med avseende på bättre utbildning bliva beaktade och förda till en gynnsam lösning.

Med hänsyn till dyrtidens tryck, som i särskild grad drabbar en redan förut ekonomiskt vanlottad kår, rikta vi ävenledes en enträgen vädjan till statsmakterna att genom bifall till förslag, framfört i motioner vid årets riksdag, om tillägg till kommunalt anställda barnmorskor, åstadkomma en tillfällig förbättring i deras ekonomiska villkor.

Fröken A. Meyersons förträffliga resumé av det föreliggande kommittébetänkandet angående den kvinnliga sjukvårdspersonalens utbildning och arbetsförhållanden mottogs med livligt intresse av de närvarande, bland vilka märktes ett flertal sjuksköterskor. Som

föredraget givetvis i sina huvudpunkter sammanfaller med den utförliga redogörelse av betänkandet som vår tidskrift redan varit i stånd att meddela, måste vi inskränka oss till att omnämna det utan närmare referat.

Av fru A. Montelius lämnades på andra mötesdagen en exposé av de åtgöranden, som ledde till sammankallandet av den Nordiska kvinnokonferensen i Stockholm förliden höst, då Nordiska kvinnoaksföreningars samorganisation bildades.

*

Det offentliga mötet första dagens afton i K. F. U. M:s stora sal öppnades av fru H. Carlander, som hälsade de närvarande välkomna. Fröken Lotten Dahlgrens föredrag över Fredrika-Bremer-Förbundets tillblivelse återfinnes på annat ställe i detta häfte. Aftonens andra talare, fröken Axianne Thorsten-son, gav i en väl sammanhållen översikt de allmänna dragen av förbundets verksamhet. Hur det ena utvecklats ur det andra. Hur föreningens ganska vitt hållna program kristalliserade ut sig i direkta åtgöranden för höjandet av den svenska kvinnans ställning i etiskt, socialt, rättsligt och ekonomiskt hänseende. Hur det ena nu väl kända företaget efter det andra tagits upp. Hur förbundet genom uttalanden och skrivelser till Kungl. Maj:t och myndigheter sökt påskynda och verka för nödiga reformer. Hur stipendieinstitutionens storartade verksamhet växt ut, genom sina länsfonder en verkligt nationell institution. Hur förbundets sjukkassa hunnit upp till en 30-årig tillvaro. Hur förbundet på det sistförflutna århundradets

sista dag genom överlämnandet av sin petition om rösträtt för kvinnor tog första steget från kvinnornas sida i en fråga, som sedan omhändertagits av sin speciella, livskraftiga och agitationsfriska förening. Huru förbundet genom sin tidskrift, Dagny först och nu Hertha, haft och har det nödvändiga organet för att föra tankar och uppslag ut till vidare kretsar och göra dem till gångbart mynt.

Mötet avslutades av fru Carlander, som uttalade den förhoppningen att det bidragit till att framkalla ett livligare intresse för förbundet och att härur måtte framgå bildandet av en lokal-förening i Göteborg.

Göteborgskrets bildad.

Tanken på upprättandet av en lokal-avdelning av Fredrika-Bremer-Förbundet i Göteborg visade sig också ha mognat. På ett konstituerande möte torsdagen den 12 april i Kjellbergsskolan, sammankallat av mottagningskommittén, beslöts efter en kort diskussion i frågan bildandet av en Göteborgskrets.

En interimsstyrelse tillsattes, bestående av mottagningskommitténs medlemmar fruarna H. Carlander, A. Norin, L. Kjellberg, Maja Mannheimer, frökarna Kerstin Fjetterström, Thyra Kullgren och Anna Lönnerblad.

*

Årsmötet i Göteborg var emellertid icke endast förhandlingar och möda. Den storartade enskilda gästfriheten och den njutningsrika aftonen i Sällskapet Iris med dess underhållande och konstnärliga program stå som ett glansfullt minne i erinringen, ett plus, av hjärte-

glädjande och uppfriskande natur, till arbetsprestationernas tyngre facit.

Att den nya Göteborgskretsens tillkomst av de närvarande förbundsrepre-

sentanterna hälsades med stor tillfredsställelse och glädje är egentligen överflödigt att nämna.

ELLEN KLEMAN

Skydd för ensamboende lärarinnor.

I Herthas häfte nr 2 för detta år redogjordes för den skrivelse, som tio olika kvinnoföreningar den 30 sistlidne december inlämnade till Kungl. Maj:t med begäran om skyddsåtgärder för ensamt boende lärarinnor. Med stor tillfredsställelse kunna vi nu meddela att skolråden redan den 26 jan. genom ändringar av vissa paragrafer i folkskolestadgan fått sig förelagda en del uttryckliga bestämmelser i denna rikning. Genom ett tillägg till § 8 stipuleras att skolråd "skall tillse, att de betingelser äro för handen, som krävas för ett framgångsrikt utövande av lärarkallet. Skolråd skall låta sig särskilt angeläget vara att trygghet beredes ensamt boende lärarinna." Denna paragraf, som med avseende på lärarna (lärarinnorna) förut endast innehållit ett åläggande för skolrådet att vaka däröver, "att lärarna fullgöra vad deras viktiga kall av dem kräver", har således nu utom rättigheterna givit skolråden även skyldigheten gent emot lärarepersonalen.

Innebörden av dessa skyldigheter preciserar närmare genom bestämmelsen att åt skolans byggnader bör "givas ett fritt och sunt läge" samt att de så vitt ske kan böra "uppföras inom bebyggt område eller i omedelbar närhet av sådant" och "skoltomten kringgärdas med lämpligt stängsel". För övrigt "skall skolrådet", om ny lärarebostad är ämnad

att uppföras, "inhämta yttrande från folkskoleinspektören över den tilltänkta tomtens läge och ändamålsenlighet", en bestämmelse, som skall gälla även till- och ombyggnad av redan befintliga byggnader.

Vid samma tidpunkt, som då kvinnoföreningarnas skrivelser inlämnades till Kungl. Maj:t, hade folkskoleöverstyrelsen på Kungl. Maj:ts uppdrag till samtliga skolråd utsänt cirkulär med anvisningar om skyddsåtgärder av ungefär samma slag som de i skrivelsen föreslagna. Genom cirkulär till folkskoleinspektörerna ålades dessa samtidigt att noga övervaka fullföljandet av de behöfliga åtgärderna. Man kan ju således ha anledning att vänta, att då Kungl. Maj:t denna gång så hastigt ingripit, de ensamma lärarinnorna hädanefter skola komma att finna sig mera tillgodosedda än hittills.

I den ovannämnda skrivelserna framlades också förslag till lagstiftning om vissa rättsliga påföljder för de kommuner, som underlåta sina skyldigheter gent emot lärarepersonalen, och ändring i strafflagen är ju också av folkskoleöverstyrelsen i detta hänseende påyrkad. Antagligen hinna dock ej dessa förslag bli behandlade före denna riksdags slut. Då de tagas i övervägande må vi emellertid hoppas att kvinnornas önskemål ej bli glömda.

G. T-II

“Hur det blev till.”

Föredrag vid Fredrika-Bremer-Förbundets årsmöte i Göteborg d. 10 april 1917 av Lotten Dahlgren.

Det är en bland de allra vanligaste företeelser i livet, att när ett barn växt sig stort och starkt, skaffat sig armbågsrum i världen, vunnit erkännande och rykte, så glömmes inför dessa påtagliga fakta barnets ursprung, den eller de det har att tacka för sin tillvaro. Man ser den fullfärdiga byggnaden, men grunden på vilken den vilar och som uppbär det hela undandrar sig gemenligen betraktarens blickar. D. v. s. den stora hopen av betraktare, de som fröjda sig åt eller förhålla sig likgiltiga till det uppnådda resultatet. Naturligtvis finns det många, som sett djupare — och förr eller senare tar nog historien vara på och gör tillbörlig rättvisa åt ursprung och grund.

Så kan det ej annat än frappa och på samma gång smärtsamt beröra dem, som varit med om Fredrika-Bremer-Förbundets början, hur fort det gått för dess stiftarinna att glömmas. Modern har fått ge vika för barnet. Och dock, finns det någon som förtjänar att minnas — och att hedras — så är det Sophie Leijonhufvud-Adlersparre. Icke blott för de hon uträttat, utan emedan få människor i samma grad som hon representera sin tids och sin generations framstegstanke och framstegsideal.

Sagan om “hur det blev till” måste därför bli en rekapitulation av Sophie Adlersparres historia.

*

I fråga om den svenska kvinnörelsens sårmärken har den satsen

blivit så gott som ett axiom “att den samma varit befriad från de överdrifter och bittra strider, som förekommit i andra länder”, ja, att den alltid präglats av värdighet och måtta. Denna omständighet måste man, som Lydia Wahlström yttrar i sin förträffliga lilla broschyr “Den svenska kvinnörelsen”, söka däri, att den “bland sina banérförerskor haft helgjutna, harmoniska, sant kvinnliga karaktärer, som utan fanatism eller bitterhet och utan att ha några personliga orättvisor att hämnas kunnat ägna sig åt saken”.

Detta innebär ju en odisputabelsanning, men alla sanningar, även de obestridligaste, tåla vid att modifieras. Så talet om de obefintliga personliga orättvisorna.

Hade, kan man alltså fråga, Fredrika Bremer, hon som angivit hela rörelsens riktning, inga personliga orättvisor att hämnas? Än hela hennes bundna, glädjetomma ungdom, det tryck, som familjedespotismen och den sedan generationer hävdvunnna åskådningen om kvinnans underdånighet lade på hennes unga själ, ända därhän att hon ofta önskade sig döden, måste ej detta känts som “en personlig orättvisa”? — Och Sophie Leijonhufvud, mottagerskan och förvalterskan av sin föregångerskas arv, manne inte hon gjort samma bittra erfarenhet? Född i en högättad adelsfamilj, uppvuxen i ett förfinat, förmöget, väl skyddat och ombonat hem; när den stora omvälvningen i familjens ekonomiska förhållanden följde på fa-

derns död och Sophie fann sig nödsakad att se sig om efter ett levebröd, hur rent individuellt förödmjukande måste icke hennes stoltsinne ha känt hela inskränktheten i den unga obemedlade bildade kvinnans dåtida existensmöjligheter!

Hennes brorsdotter säger också i sina minnesord över fastern, att innan hon under denna brytningstid lyckats i litterära sysselsättningar finna en efter hennes begåvning svarande verksamhet, tillbringade hon tre långa år av glädjelöst arbete med broderier, pianolektioner och dylikt, under ett oavlatligt tröslöst sökande efter en livsuppgift.

Nej, intet verkligt stort utträttas utan på bekostnad av en dyrköpt erfarenhet, ingen seger på andens område utan offer av den segrandes hjärteblod. Att våra stora banbrytande kvinnor vid tömmandet av lidandets kalk glömde dess bitterhet för pärlan de funno på dess botten, hör till deras ovanskliga förtjänst. De kände sig för visso ej ha något att hämnas, därtill var deras livssyn för upphöjd, endast kallade att till fromma för sina medsystrar verka försonande, höjande och förädlande. Därför blev dem också beskärt att utså framtids- och evighetsfrön, frön av den art, vilka Fredrika Bremer tackade Gud att hon fått lämna i sin Hertha.

För att förstå Sophie Adlersparres utveckling både som människa och framstegskvinna och på samma gång tidens främsta idéströmningar vore det av intresse att följa de olika skedena i hennes liv. Men detta skulle föra oss för långt. Själv har hon så i ord som gärning intygat, att det är Fredrika Bremers skrifter och uttalanden, även

hennes personliga inflytande under den korta tid, åren närmast före hennes död, det förunnades Sophie att träda i beröring med den berömda författarinnan, som blev den livgivande impulsen till den reformatoriska riktning hennes liv kom att taga. Hela tiden, från 1850-talet och allt framåt, var för övrigt de sociala reformernas genombrottsår. Allt som inom landet fanns av initiativmäktiga och handlingskraftiga viljor kände sig manade att ingripa.

Den första praktiska omsättningen av tidens emancipationsidéer rörande kvinnans ställning var startandet i förening med väninnan Rosalie Roos — sedan gift Olivecrona — av Tidskrift för Hemmet. Längre hade planen till en sådan för kvinnan och hemmet avsedd periodisk upplysningsskrift legat och grott i Sophies själ. Men först sedan de båda väninnorna mötts i samma tanke blev planen förverkligad.

“Giv mig en stor tanke, att jag vid den må värma mig och dö” lyder mottot på Tidskrift för Hemmets år 1859 utsända första anmälan. Programmet för den blivande publikationen utlovar minsann inga småsaker. Intet mänskligt, och man kan säga intet himmelskt heller, som ej tidskriften ställer i perspektiv för sina läsare.

“Det glada skämtet och den godmodiga humorn skall växla med det djupgående allvaret; diktens blommor såväl som den praktiska nyttans mognade frukter; bilder ur historien och verkligheten; fantasiens skapelser, skildringar ur naturen, livet inom hjärtats värld vid sidan av mänsklighetens högsta och heligaste angelägenheter.

“Dess mål är ej endast att roa och och förströ utan vida mer att intressera och upplysa, att väcka smak för mer gedigen läsning, att utveckla tankekraften, att bilda omdömet, rikta vetandet och befordra självstudiet“ o. s. v. o. s. v.

Hur högtflygande, naivt låter ej allt detta! Vi le däråt, men bläddrar man i de gamla årgångarna, förbytes det skeptiska leendet till en känsla av djup respekt. Man måste medge att löftena i stort sett verkligen infriats. Det är en i hög grad gedigen, fantasifull och underhållande läsning tidskriften erbjuder, mycket med en fräschör över sig, som icke förflyktigt med åren. Om man därifrån undantar den spaltfyllnad, som går under kategorien “det glada skämtet och den godmodiga humorn“. Här förefaller anrättningarna tämligen förlegade; en god illustration till den kända satsen, att bland genrer är den s. k. “glada“ framför alla andra en blomma för dagen.

Men “de allmänna ämnena“ de instruktiva så väl som de s. k. roande, äro blott, behöver det väl sägas, det yttre skalet till den egentliga kärnan: det reformatoriska syftet. De äro hallonsylten, som skall få patienten att lättare svälja de beska pillerna.

Undan för undan, först något tveksamt och undfallande, sedan högre och bestämdare, till sist med en oräddhet och målmedvetenhet i tonfallet, som verkade imponerande och ovillkorligen skaffade sig gehör, behandlas i tidskriftens spalter alla de frågor som jäste i tiden, utmynnande i kraven på det som så fruktansvärt skorrade i “samhällsbevararnes“ öron — kvinnans

emancipation. Ingen kategori av kvinnor, ingen fas av kvinnans tillvaro som individ, arbetande samhällsmedlem, medborgarinna, som ej skärskådats, vägt och behandlats i tankedigra och uttömmande artiklar. Därför utger också Tidskrift för Hemmets 27 årgångar den allra yppersta dokumentsamling vid studerandet av den svenska kvinnans hela utvecklingshistoria.

Till en början är Sophie den mer räddhågade och tveksamma av de två; Rosalie, som efter några års vistelse i Amerika i själva moderlandet insupit de nya frihetsidéerna, är den djärvare och mera företagsamma. Men hos båda satt länge skräcken för “blåstrumpan“ i. För att undvika beskyllningen för något mot den kvinnliga värdigheten så stridande, som sysslandet med bläck och papper, för att nu ej tala om trycksvärta, måste under tidskriftens första år den strängaste anonymitet iakttagas. Som redaktрисerna själva voro författare till samtliga artiklar, från de ledande i kvinnofrågan och de vetenskapliga och litterära ämnena till de “hemmalagade“ insändarna, var det nödvändigt att uppträda under olika pseudonymer, och författarinnorna hade sitt stora nöje av att genom en ständig omväxling av sådana mystifiera inte bara läsarna och de få invigda utan även varandra.

Snart blev dock en av tidskriftens signaturer den förhärskande, den som tilldrog sig den största uppmärksamheten, det var “Esselde“ (S. L.—d). Bärarinnan av namnet hade med åren, som var att vänta, övertrumpat vännen Rosalie i oförskräcktheter och i argumentens

styrka, och sedan tidskriften upplevt nio årgångar, blev Esselde ensam dess ledare.

Men en personlighet av hennes läggning nöjer sig ej med teoretiserande; den kräver att få sina teorier omsatta i handling. Esseldes administrativa förmåga gjorde sig också gällande vid flera av tidens mer bemärkta praktiska företag.

Så var det hon som (1862) igångsatte Söndags- och aftonskolor för arbeterskedöttrar, Renskrivningsbyrån, Läsesalongen, Handarbetets Vänner, första uppslaget till Röda Korset.

Ett deponitorium för alla dessa frågor, idéer, uppslag och företag var som sagt Tidskrift för Hemmet. Kärt var också för ledarinnan det språkrör, genom vilket hon under nära trenne decennier kunnat tala ut sina tankar rörande det som välvde sig i tiden. Hon stridde också därför på liv och död med den energi, kärlek och uthållighet, varmed en moder strider för sitt barn. Och att det krävde strid, kan man förstå därav att icke blott det redaktionella utan även det ekonomiska ansvaret helt och hållet vilade på redaktorisens axlar.

Väl kunde hon i missmod över den ringa anklang som något nytt förslag om betryggandet av tidskriftens framtid rönt hos dem, på vilkas stöd hon trott sig kunna lita, klaga över "den tidsandans samum" (detta skrevs i början av 1880-talet), "som för närvarande stryker fram över världen och som heter negation, och vilken även börjat härja kvinnofrågans lilla fristad". Men hon låter ej modet falla; beundransvärd är

också hennes förmåga att finna utvägar och att vinna även de räddhågade, likgiltiga, ja motspänstiga för sina idéer.

*

Först sedan Esselde hunnit ålderdomens gräns, d. v. s, vid redan fyllda 60 år, satte hon sin länge i tysthet närda plan i verket.

Vid denna tid hade hon även det viktigaste skedet av sitt enskilda liv bakom sig: sitt äktenskap med kommandör Axel Adlersparre. Hennes make, känd som framstående riksdagstalare och entusiastisk förespråkare för ett förbättrat lantförsvar, var en stark, kraftig personlighet med frisinnad läggning och hustrun fullt jämbördig, ehuru nog världen torde ansett en förening ingången vid redan mognad ålder, varmed följde övertagandet av ansvaret för fem styvbarn samt förbindelsen med en familj med det för släktynnat karakteristiska mottot: "en Adlersparre gör vad han vill", såsom ett för den kvinnliga parten väl vågat experiment. Men jag har ej hört annat än att denna gick väl i land med experimentet, som med allt hon företog sig.

Efter ett 10-årigt äktenskap upplöstes detsamma 1879 genom mannens död, och även om för de nya plikterna Esselde aldrig lämnat åsido sina gamla, ägde hon nu full handlingsfrihet att verka för det företag hon betraktade "som ett testamente till sina landsmaninnor".

Det var sommaren 1884 hon första gången för en väninna i Stockholm i brev, skrivet från den Adlersparreska egendomen Östervik i Värmland, utvecklar konturerna till sin förbundsplan.

“I skötet av en högsommarfager natur” säger hon sig vilja tala om sitt “andra barn”, kvinnofrågan. “Jag är”, fortsätter hon, “besluten att göra ett försök att samla i ett stort förbund över hela landet alla som förstå och vilja medverka till den frågans lösning, att sålunda få till stånd ett organ inom pressen samt en byrå i huvudstaden till förmedlare af alla hithörande intressen”.

Som en komplettering till Esseldes egen uppgift kan jag lägga en här i Göteborg erhållen värdefull upplysning om förbundets uppräning. Enligt denna vill det synas som om den lilla staden Kristinehamn, i vars närhet godset Östervik, där fru Adlersparre då vistades, låg, varit den plats där förbundstanken för första gången framlades offentligt. Mina meddelarinnor, av vilka den ena vid denna tid var en helt ung flicka, ha i troget minne bevarat den i småstadens stilla liv ganska uppseendeväckande händelse, då friherrinnan Adlersparre i Kristinehamns rådhus talade om ett nytt företag hon var på väg att starta. Talets innehåll tyckes dock mindre fäst sig i åhörarnas minne än märkvärdigheten att få bevista ett föredrag och att se ett frumtimmer på talarstolen.

Efter utsläppandet av dessa små försöksballonger dröjde vår förslagsstäl-larinna ej länge med att skrida “from sounds to things”. På hösten 1884 befann huvudstaden, tack vare en skickligt utförd fälttågsplan, indragen i ett helt nät kvinnosaksfrågor. När man läser igenom listan på de personer, vilka genom antecknande av sina namn förklarar sig gilla idén om ett kvinnoför-

bund samt vara med på att däri ingå som stiftande medlemmar, måste man förvånas över 1880-talsmänniskornas särskilt de manliga individernas, frisinne och reformintresse. Säkert är att 1917 års män inför ett företag av liknandeslag skulle visat sig långt mera efterblivna.

Naturligtvis äro listans kvinnonamn avgjort övervägande de talrikaste, och bland dem återfinner man många, vilkas bärarinnor länge arbetat och ännu arbeta i förbundets tjänst. Men man kan ej undgå att frapperas av hur många verkligen representativa män, som vunnits för saken.

Så framvisar förteckningen bland ämbetsmän: riksantikvarier,* hovintendenter, kansliråd, arkivarier, häradshövdingar ner till — ifall här kan talas om ett nedgående i rangskalan — notarier och revisorer; av vetenskapsmän: professorer, doktorer och docenter; av militärer: överstar, ryttmästare och kaptener; av skolmän: rektorer och lektorer; finansmän representeras av tvenne huvudstadens stora bankdirektörer; och — sist men ej minst — litteraturen och pressen av en två, tre bärande namn — från Claës Lundin till — Viktor Rydberg!

Då flera av de antecknade herrarna lagt hand vid förbundets och dess kommittéers planläggning och organisering och ej få haft säte och stämman i dess styrelse, kan ju med sanning sägas, att en av föreningens första programpunkter, den om “en kraftig samverkan av erfarna kvinnor och män”, verkligen under förbundets första tid praktiskt efterlevts.

* Jag tillåter mig, ehuru något oegentligt, att överlag använda pluralisform.

Under årens lopp, då våra manliga kolleger funnit hur bra damerna kunde klara sig själva, ha de i allmänhet dragit sig tillbaka. Detta har också varit fallet med våra herrar ordförande, vilka sedan lång tid tillbaka lämnat klubban i kvinnliga händer.

Beträffande relationen till den man, som blev förbundets förste ordförande och vilken under dess första år med en sällspord takt, oväld och själsnärvaro lotsat styrelsen genom mången vansklig situation, har fru Adlersparre själv antecknat: "Sedan jag från en del personer, påräknade som det bästa stöd för hela saken, mötts av ett för mig oförklarligt motstånd, vände jag mig till riksantikvarien Hildebrand och fick av honom ett ja så vänligt och tillmötesgående, att jag aldrig skall glömma det."

För övrigt är ej blott förbundsidén utan stadgar och program i stort sett fru Adlersparres verk. Genom att jämföra hennes ännu bevarade utkast till dessa senare och de antagna stadgarna, vilka på några oväsentliga ändringar när än i dag äro gällande, finner man huru förbundet verkligen ända från grunden byggts upp av stiftarinnan.

Namnet är även utan tvivel hennes uppfinning. Jag antydde i början av mitt föredrag, att Sophie Adlersparres nu till mogen ålder hunna förening dragit uppmärksamheten från henne själv. Denna momentana glömska beror nog till dels på den ställning hon själv intog till sin skapelse. Med en nobel självförglömmelse ställde hon sig själv i skuggan och gav sitt verk föregångerskans namn. Det blev icke en Sophie Adlersparre-stiftelse, som

det med rätta var, utan ett Fredrika-Bremer-Förbund. Och med den makt språket utövar på tanken har eftervärlden lagt huvudvikten på namnets bärrinna, icke på den, som rest ärestoden. — Men att den tid kommer, då Sophie Adlersparre även erhåller sin, därom är intet tvivel.

*

Ganska nöjsamt är att studera några av fru Adlersparre sammanförda uttalanden, avgivna av en del personer, vilkas omdöme hon önskat höra beträffande grundlinjerna till förbundet och dess uppgifter.

Tankarna äro naturligtvis mycket skiftande. Varmt bifall från somliga, tvekan och reservation från andra. En och annan känner sig tvehågsen beträffande sakens utförbarhet. Allt går nog "vår bön förutan", tror en tredje. Även får man höra, från håll där man minst väntat den uppfattningen uttalad, att "qvinnofrågan" — man skrev kvinna ännu den tiden med q — "är, utom i speciella fall, där en sådan association ännu behöves, en hos oss besvarad fråga."

En av våra främsta fysiologer menar, möjligen på grund av egen erfarenhet, att saken "nog kan vara bra", men han tror att kvinnlig ungdom föga uppskattar fördelarna. — En av tidens berömdaste medicinska auktoriteter gör sig till tolk för den märkvärdigt snäva åsikten beträffande förbättrandet av barnmorskornas ställning — en fråga som stiftarinnan även uppsatt bland förbundsuppgifterna: "att barnmorskeinstitutionen ej behöver reformeras. Det onda den lider av är oundvikligt."

Efter alla förarbeten är företaget så långt hunnet, att man kan skrida till det konstituerande mötet. Detta ägde rum i Läkaresällskapets lokal den 3 dec. 1884 under riksantikvarien Hildebrands ordförandeskap. Fredrika-Bremer-förbundet var stiftat.

De första åren, som följde på förbundets grundläggning, voro naturligen försöksår med alla för desamma oundvikliga svårigheterna, misstagen och väl även konflikterna. I alla dessa deltog stiftarinnan med den energi och ut hållighet, varav hennes kraftiga natur var mäktig, ehuru ofta på bekostnad av den rent fysiska motståndskraften.

Den litterära delen av föreningsarbetet hade hon speciellt åtagit sig; det gällde då först att göra upp Tidsskrift för Hemmets bokslut och att uppsätta ett nytt konto för det nya förbundsorganet Dagny, tvenne intressen, som ej voro så lätta att sammanpara. Esselde sade sig också vid utredningen av dessa förhållanden erfara samma känsla "som om jag berövat mitt barn dess rätt till förmån för mitt barnbarn". Det hela ordnades dock till moderns — mormoderns belåtenhet, och när T. f. H. år 1885 utsänt det sista häftet av sin 27:de årgång, stod Dagny färdig att rycka in i ledet, som den svenska kvinnorörelsens målsman inom svenska pressen.

Fru Adlersparre levde under dessa år ännu i sitt eget efter mannen ärvda lilla hus högt uppe på de Södra bergen, en utkant av Stockholm, som den tiden, då varken telefon, spårväg, bilar eller någon Katarina-hiss underlättade samfärdseln, betraktades som en stads-

del liggande utom all heder och redlighet.

Det var härifrån, som en så gott som oavbruten hagelskur av skrivelser och biljetter, de s. k. "ukaserna från Söder", sändes ut över den under hennes "höganloftslogis" liggande staden, för att spridas till de olika departementen: Läsesalongen, Handarbetets Vänner, F.-B.-F:s byrå, över vilka "friherrinnan" rådde som chef. Dessa meddelanden från "högre ort" hade väl ibland i tonen något av "detta rätter och packer eder efter," vilket kunde skorra i öronen på den det gällde, men kände man den skrivandes hjärte-lag, fäste man sig ej vid de peremptoriska orden, man förstod att de förestavats av ett verkligt heligt nit för den sak, som skulle befrämjas.

Fru Adlersparre besatt också en högst sällsynt förmåga att vinna anhängare för sina idéer, trots det att hon ej kunde sägas äga vad man kallar de kvinnligt mjuka vinnande egenskaperna. En av dem, som stått henne nära i arbetet, har om henne fällt det träffande yttrandet, att hon alltid gick rakt fram med blicken oavvänt riktad på målet, utan att se åt höger vänster, men på samma gång förbiseende och ringaktande de hinder och stötestenar som stängde vägen. Däri låg så väl hennes styrka som svaghet. Det att hon ej såg några svårigheter kunde därför vara obekvämt för arbetskamraterna. Men hur stimulerande återigen verkar ej den stora trovissheten! Och vilken i sanning storlagen ringaktning av den egna bekvämligheten, den egna fördelen, den egna berömmelsen präglade ej hela hennes liv och verksamhet!

Hon besatt även en för de stora organisatörerna utmärkande egenskap: förmågan att välja sina medarbetare. Bland den stora hopen av dugande hjälpare och hjälparinnor, som på skilda områden bistått vid förbundets uppbyggande, vidmakthållande och utveckling, vill jag blott särskilja tvenne: Ellen Ankarsvärd och Gertrud Adelborg.

Den förra, "en bland kvinnofrågans mest klarsynta och nitiska kvinnliga anhängare", som Sophie Adlersparre kallar denna sin mångåriga vän och arbetskamrat, är, näst stiftarinnan själv, den som inlagt de största förtjänster om F.-B.-F:s så väl organisation som kommittéarbeten. Ellen Ankarsvärd var premiärministern, som ofta utförde och fullbordade de av presidenten utkastade förslagen.

Men arbetschefen, det var Gertrud Adelborg. Fostrad i allas vår "tant Adlersparres" skola, förde hon under de 20 år hon tjänstgjorde som byråföreståndarinna förbundets talan utåt och ledde dess verksamhet inåt med en aldrig svikande samvetsgrannhet och kärlek till uppgiften. —

Alltnog, när stiftarinnan, trött av år och mödor, som det med sanning kunde sägas om henne, en julidag 1895 lade sitt huvud till ro, kunde hon dö i den trygga känslan att hennes skötebarn, kvinnofrågan, var lämnat i goda händer.

Testamentet till landsmaninnorna,

den stiftelse, som i så rikligt mått fått tillgodogöra sig de egenskaper som stå inristade på den till minne av Karin Sophie Leijonhufvud-Adlersparre präglade medaljen: Klarsynt, varmhjärtad, själsstor, hade då upplevt sitt första decennium.

Tio år under skyddet av de moderliga vingarna och med vunnen bärkraft för de egna.

*

Nu då ytterligare tvenne decennier och ännu ett par år lagts till det första sedan F.-B.-F. kom till, kunna vi väl, frågar jag, i likhet med rösten från 1880-talet, förmena att kvinnofrågan är löst? Nej, så naiva äro vi icke.

Tvärtom, för varje fråga, som man tror sig något så när tillfredsställande ha besvarat, se vi ett otal nya växa i dess spår, alltjämt nya existensgåtor, krävande sin lösning.

En sammanslutning som vår, vilken sett som sitt mål att så vitt möjligt söka utreda problemen och att länka kvinnorörelsen i den av våra stora banbryterskor utvisade riktningen, där "plikt, frihet och ansvar gå hand i hand", har därför alltjämt en verklig kulturmission att fylla ännu en oöverskådlig tid framåt. Jag menar missionen, att så vitt associationens makt det förmår söka lätta bördorna för det kvinnliga släktet under det sig allt mer och mer komplicerande mänskliga livet.

Notiser från bokvärlden.

En kvinnas röst i stridslarmet av *Marcelle Capy*. Med förord av Romain Rolland. P. A. Norstedt & Söners förlag.

Marcelle Capy är modig. Hon utsätter sig inte endast för att bli ansedd för fosterlandsförrädisk bland sina egna genom att inte svepa frasens klädnad kring företeelser, som rakt inte stå sig utan denna, hon riskerar vad mera är: att med förtjusning mottagas av sitt lands fiender, som naturligtvis finna det ytterligt lofvärt att hon blottar fransk krigsleda, ihålig fransk patriotism, fransk hjärtlöshet, fransk simpelhet och franskt skrävel.

Varken det ena eller andra kan betyda mycket för henne. Hennes ståndpunkt ovanför krigshypnosen är oantastlig. Förr eller senare, när tvångsföreställningarna släppa de andra, är det hon som får rätt, och glädjen på motståndarehåll reducerar sig med all säkerhet, när man blir i stånd att granska sitt eget i sanningens obarmhärtinga ljus. Nationalitetsadjektivet framför de mindre vackra saker betecknande substantiven här ovan lär då knappast kunna anses som det enda passande.

Det märkvärdiga med Marcelle Capys bok är just att förf. haft förmågan att se allmänmänskligt på kriget och dess följd-företeelser. Att hon obunden av nationalitetshänsyn vågat säga sanningen om kriget som sådant, ehuru det måste bli den franska avarten — den hon ser och känner till — som dras fram till gisslande och schavottering. Ärligare kan ej en fredsvän handla.

Censurens strykningar, som på något

vis kunnat kringgås — eller rättare sagt medtagas — i den svenska översättningen, tyckas understundom nog så omotiverade. Dem förutan är det en skäligen stark dosis som släppts ut, och man frågar sig var någonstädes dessa artiklar — synbarligen är det förut publicerade tidnings- eller tidskriftsartiklar boken består av — fått komma fram.

Romain Rollands förord har i sin uppskattning av förf:s fria syn ävenledes fått kännas vid censurpennans streck.

Hur där såg ut. Över England och Frankrike 1916 av *Else Kleen*. P. A. Norstedt & Söners förlag.

Naturligtvis är det en mycket lättlöpande skildring Else Kleen ger av hur det såg ut i krigsåret 1916:s England och Frankrike. Journalisten gör ju oftast processen kort, men det kan vara goda ögonblicksbilder, som komma fram ur den raska proceduren. Så också här, filmerna ha tagits med öga för det karakteristiska och äro avbländade med jugemang. Aktualitetens intresse ha de ju i hög grad.

Det ligger emellertid mera än journalist- och krigsturistintresse bakom denna bok. Man återfinner den redliga viljan att själv ta position och klara ut begreppen, som hos denna författarinna balanserar den lätta tonen och — den vårdslösa stilen. Det är skada att detta sista fel tillåtes att hänga vid, det förutan skulle Else Kleen med sin originella och livliga skildringsförmåga kunna göra något riktigt bra.

E. K—N.

Andrea Eneroths Högre Handarbetsseminarium

Kommendörsgatan 32, 1 tr. STOCKHOLM Allm. Tel. Österm. 16 18

Av Kungl. Majt godkänd, högre lärarinnekurs på 1½ eller 2 år.

Även ettårig lärarinneutbildning. Enda tvååriga handarbetslärarinnekurs. Högre kursen har två valfria linjer med samma kompetens. Seminariet åtnjuter statsanslag, och kan därför mottaga några frielever. Ansökan göres helst före 1 juni till nytt arbetsår, som börjar 1 sept. Mottagningstid varje dag 12—1. Fullständigt prospekt sändes på begäran.

FÖR KONFIRMATIONEN

rekommenderas följande värdefulla böcker och skrifter:

I VÅRDAGAR. En samling ungdomsföredrag av Hovpredikanten Fr. Hammarsten. Häftad 2.75, välskt band 3.25, klotb. 3.50.

KONFIRMATIONS- OCH SKRIFTETAL hållna i Adolf Fredriks kyrka i Stockholm av Hovpredikanten E. D. Heüman. Häft. 1.75, v. b. 2 kr., klotb. 2.25.

MINNESORD TILL DE UNGA under konfirmationstiden av Professo G. Weitbrecht. Andra uppl. Kart. 75 öre, klotb. 1 kr.

ORD TILL NATTVARDSUNGDOM av Prosten K. A. Kastman. Häft. 40 öre.

MINNE FRÅN KONFIRMATIONSDAGEN av Prosten P. J. Emanuelsson. Sjätte uppl. Häft. 50 öre, kart. 75 öre, klotb. 1.25.

DU OCH DIN FRAMTID. Av flera ungdomens vänner med förord av Prins O. Bernadotte. Lämplig för konfirmander samt för dem som slutat söndagsskolan Tredje uppl. Häft. 50 öre, kart. 75 öre, bunden 1 kr.

SÅSOM LJUSETS BARN. Några ord till unga flickor efter konfirmationen. Av Dr Ernst Siedel. Fritt övers. och bearb. från fjärde tyska uppl. 2:a uppl. Häft. 1.75, kart. 2 kr., klotb. 3 kr.

ANDAKTSBOK FÖR KONFIRMANDER OCH UNGDOM. Av Kyrkoherde G. W. Wulfsberg. Innehåller betraktelser för vardagunderen månad. Häft. 30 öre, kart. 50 öre.

STILLA INFÖR HERREN. Korta betraktelser inför kyrkoårets sön- och helgdagar samt vid några särskilda tillfällen. En liten handräckning till de unga, tillägnad Sveriges konfirmander Af A. E. Borgvall, Komminister. Kart. 1 kr., klotb. 1.50.

MOT LJUSET OCH LIVET. En handräckning åt ungdomen. Av Pastor Fred Tybring. Med förord av Biskop Chr. Thorkilson. Bemyndigad översättning av B. H—r. Häft. 60 öre, kart. 85 öre.

Biblar och Nya Testamenten

I rikt urval finnas att tillgå Biblar från 1.25 till 19 kr. Nya Testamenten från 75 öre till 5 kr. Katalog sändes på begäran gratis och franko från

Evang. Fosterlands-Stiftelsens Förlagsexped., Stockholm 3.

Ledig annonsplats!

Anna Bengtsons Kappaffär

STORTORGET 12. HÄLSINGBORG. — RIKS TEL. 1245.

REKOMMENDERAS

Kostym- och Kapptyger. Stort urval. Beställningar emottages.

✓ **Innehåll:**

Fredrika-Bremer-Förbundets årsmöte 10—11 april 1917. Av
Ellen Kleman.

Skydd för ensamboende lärarinnor.

“Hur det blev till”. Av *Lotten Dahlgren.*

Notiser från bokvärlden.

För kapitalister, särskilt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna överlämna värden av sina värdepapper och skötseln av sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet av det anförtrodda uppdraget, ävensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatavdelning **(Kungsträdgårdsgatan 8. Expeditionstid $\frac{1}{2}$ 10—4)**

som under garanti av **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning av enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatavdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatavdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenter influtna medel. Vidare efterser Notariatavdelningen utlottningar av obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blivit utlottad, samt lämnar förslag till ny **placering** av det ledigblivna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatavdelningen, underrättar Notariatavdelningen gäldenären därom att räntorna å inteckningarna skola till avdelningen inbetalas varefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatavdelningen, att inteckningarna bliva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos avdelningen deponerad inteckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsavgift: 50 öre för år per 1,000 kr. av depositionens värde, dock ej under 2 kr.